

LJILJANA J. SIMIĆ*

Nasilje u porodici je zločin

Uvođenjem člana 118-a u Krivični zakon Srbije započet je trnovit put ka sankcionisanju nasilja u porodici. Treba reći da je ono u različitim oblicima postojalo oduvek. Ali da je na žalost i tolerisano. Nasilju u krugu porodice treba stati na put. Iz više razloga. Dva su osnovna. Jedan je taj što se ono ne zadržava samo u porodičnom krugu već se presipa u društvo kao celinu. Drugi, jer žrtve porodičnog nasilja u velikom broju slučajeva postaju nasilnici.

Cljučne reči: žrtva, nasilnik, zločin, zaštita, prevencija.

O nasilju u porodici se čuti. Zašto? Odgovor možda na prvom mestu može dati sledeći iskaz sedamnaestogodišnje M.T. iz T. koja je uplašena i zbunjena ušla jednog popodneva u svoju advokatsku kancelariju. Njena priča je sledeća: "On (otac) to čini već nekoliko godina. Koristi priliku kada smo sami u kući. Dodiruje me, govori svašta. Preti da će me ubiti ako bilo kome nešto kažem. Majka ne zna. Ni mlađi brat. Strah me da će me silovati. To ne bih mogla da podnesem. Ubila bih se sigurno!"

Šta učiniti u takvoj situaciji? Moja klijentkinja nema punih sedamnaest godina, ide u srednju školu. Nasilnik je otac, dakle onaj ko bi trebao da je štiti i brine o njoj. Sredstava za život nema. Otac jedini zarađuje u kući. I tu se krug zatvara. Ako se tome doda i činjenica da M.T. živi u malom gradu gde gotovo svako svakog poznaje – onda je jasno zašto već nekoliko godina čuti o bludnim radnjama svoga oca. Žrtva i nasilnik su i ovde, kao i u mnogim sličnim slučajevima pod istim krovom. I maloletna M.T. uviđa da je problem baš tu. I kaže: "Kada bi on nekako mogao da ode iz stana? Samo da mi više ne prilazi!"

Iskustvo moje maloletne klijentkinje i zaključci do kojih je sama došla navode na nekoliko predloga koje u ovom kratkom radu želim da iznesem.

Prvi se odnosi na prevenciju da do nasilja u porodici ne dođe te da se spreče akti daljeg nasilja ukoliko je do njega već došlo. Ovo se može postići edukacijom svih, a naročito mladih u osnovnim i

srednjim školama, organizovanjem tribina, gostovanjem stručnjaka: psihologa, pedagoga, psihijataru, medicinskih radnika i nas, pravnika u medijima i aktivnim uzimanjem učešća u rešavanju ovog problema od strane centara za socijalni rad čija je dužnost da ukažu na postojanje problema i žrtvama obezbede stručnu pomoć.

Kada je pak sankcionisanje već učinjenog dela u pitanju, treba u okviru prekršajnog prava predvideti prekršaje koji se odnose na nasilje u porodici. Naime, poznato je da je prekršajni postupak brži i efikasniji. U okviru kazni moguće su i novčane kazne koje ponekad imaju bolji efekat od lišenja slobode. A mogu se zameniti i zatvorom. Takođe za ovu vrstu prekršaja treba predvideti i zatvorske kazne bez mogućnosti da iste budu zamenjene novčanom kaznom.

Što se tiče krivičnopravne zaštite ona je najadekvatnija imajući u vidu težinu dela nasilja u porodici i posledice u odnosu na žrtve koje traju gotovo ceo život. Težina ovih delikata jeste upravo u tom specifičnom odnosu učinilac – žrtva gde se kao činioci javljaju najbliži srodnici, upravo oni od kojih žrtve očekuju sasvim suprotno ponašanje. Vratimo se na primer sa početka rada. Umesto da svojoj maloletnoj ćerki bude zaštitnik i da joj pruži sigurnost – otac je nasilnik i bludnik koji u njoj stvara osećaj mržnje i potrebe za razdvajanjem. Trebalo je nekoliko godina da se dete odnosno mlad čovek usudi da progovori loše o svom roditelju. Pretežno zbog toga što "I stariji omladinci naše kulture najčešće su materijalno, stambeno, novčano pa i psihički zavisni od svojih roditelja"...

Upravo sa ovih razloga težine učinjenog dela treba pružiti maksimalnu krivičnopravnu zaštitu. Ona se može realizovati pooštavanjem kazni koje su već predviđene članom 118-a krivičnog zakona Srbije, jer dosadašnja iskustva pokazuju da su kazne blage.

Ipak, ono što je najvažnije i što svakako što pre

* Advokat, Ženska inicijativa Topola Oplenc

1 Tadić, N. (1988) *Psihoterapija dece i omladine*, Beograd: Naučna knjiga, str. 195

treba rešiti je uvođenje zaštitnih mera koje bi imale za cilj razdvajanje žrtve od učinioca i koje bi išle u pravcu zabrane prilaska učinioca žrtvi kao i obaveznog posećivanja određenih savetovališta učinioca.

Razdvajanje žrtve od učinioca nikako se ne može postići samo pritvorom koji je po sadašnjem ZKP-u restriktivan i može biti kontraproduktivan. Jer šta kada se pritvor okonča? Žrtva i učinilac će se ponovo sresti.

Možda rešenje ovog problema jeste jedino moguće kroz donošenje *lex specialis* odnosno posebnog zakona, kojim bi se detaljno i sveobuhvatno predvideo postupak zaštite od nasilja u porodici, imajući u vidu da je zaista reč o specifičnoj vrsti kriminaliteta.

Na prvom mestu treba predvideti ko se sve smatra članom porodice, zatim koja su sve to ponašanja koja treba sankcionisati kao i postupak otkrivanja, prijavljivanja i utvrđivanja materijalne istine o učinjenim deliktima, rešiti problem odgovarajućih zaštitnih mera, šire primene pritvora kao i mogućnost oslobađanja od privilegije nesvedočenja.

Sve ovo podrazumeva poseban zakon o nasilju u porodici. Ali u vremenu koje sledi moramo se služiti postojećim institutima koji nam stoje na raspolaganju i pomoći da žrtve dobiju zaštitu, a učinioci zločina budu kažnjeni. Kao što smo već naglasili, problem nasilja u porodici nije samo u tome što određena lica predstavljaju izvršioce, a određena žrtve. Mnogo je slučajeva gde su učinioci najtežih krivičnih dela u detinjstvu ili mladosti bili žrtve porodičnog nasilja. Zbog toga, suzbijanje nasilja u porodici jeste jedan od važnih zadataka i zakonodavca, ali i onih koji u praksi sprovode propise kao i stručnjaka zaposlenih u centrima za socijalni rad i nevladinim organizacijama, jer svi treba da doprinesu da se smanji tamna brojka kriminaliteta kada su u pitanju krivična dela nasilja u porodici.

Uvođenje u krivični zakon člana 118-a je veliki uspeh, ali je samo početak na putu ka tome da ova teška krivična dela budu na pravi način sankcionisana, a žrtvama nasilja u porodici pružena zaštita od zločina čije posledice mogu trajati ceo život.

Ljiljana J. Simić

Domestic Violence is a crime

Introduction of the article 118a in the Criminal Code of the Republic of Serbia is just the beginning of a thorny road in order to penalize domestic violence. Domestic violence existed at all times, in various forms, and it was always tolerated. Domestic violence should be stopped for several reasons, among which two are basic: domestic violence affects not only family but society as well, and because of the fact that large number of victims of domestic violence become abusers.